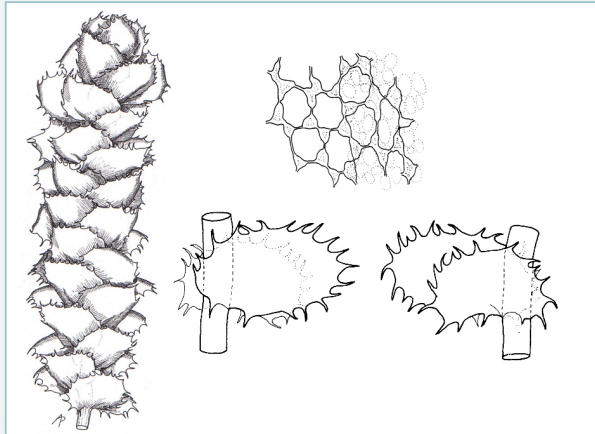

Torntvebladmose *Scapania nimbosa*

Rødlistet art

faktaark

Torntvebladmose med sine lange tenner i bladkanten er en karakteristisk levermose. Den er en oseanisk art som synes å være avhengig av jevn og høy luftfuktighet på sine voksesteder. Den har en meget oppsplittet utbredelse og er i Europa kjent fra Norge og De britiske øyer, ellers forekommer den i Himalaya og Kina. I Norge er den i dag kjent fra tre kommuner på Nordmøre i Møre og Romsdal.

Status
Kategori sterkt truet (EN) på Norsk rødliste for arter 2010.

Kjennetegn

Torntvebladmose er en bladlevermose som vokser i rødlige til mørkebrune tuer eller som enkeltskudd sammen med andre moser. Skuddene er 3-4 mm brede og 4-10 cm lange. Tvebladmoser kjennes på at bladene er foldet og består av to fliker. Flikene kan være omtrent like store, men som oftest er den bakre (dorsale) fliken mindre enn den fremre (ventrale) fliken. Kanten i selve bladfolden (kjølen) varierer i lengde og kan være rett eller bøydd. Torntvebladmose mangler eller har en svært kort kjøll slik at de to flikene nesten ikke henger sammen og den bakre fliken er bare litt mindre enn den fremre. Bladkanten har lange, nesten håraktige tenner. Bladcellene har store konvekse celleknuter (trigoner) og 2-3 oljelegemer per celle. Verken hunnlige eller hannlige kjønnsorgan er kjent hos denne arten og også vegetativt dannede grokorn er svært sjeldne. Torntvebladmose kan bare forveksles med prakttvebladmose *S. ornithopodioides*, men den har tydelig mindre bakre bladflik og flere og kortere tenner i bladkanten.

Utbredelse

Torntvebladmose er kjent fra 26 lokaliteter i Eide, Frena og Gjemnes kommuner i Møre og Romsdal. På verdensbasis har torntve-bladmose en høyst disjunkt utbredelse og er kun kjent fra østlige deler av Himalaya (Nepal, Sikkim), vestlige Kina (Yunnan) og nordvestlige Europa. Den europeiske hovedforekomsten av torntvebladmose er i nordvestlige Skottland, med noen få forekomster på den irske vestkysten. I tillegg er torntvebladmose oppgitt med en forekomst i Wales, men der er den trolig forsvunnet da den ikke er gjenfunnet etter 1950. Utenfor De britiske øyer var torntveblad-mose i Europa lenge bare kjent fra en lokalitet –

Torntvebladmose er kjent fra Eide, Frena og Gjemnes kommuner i Møre og Romsdal.

i Sleppskaret i Fræna kommune, Møre og Romsdal. Her ble den først påvist i 1907 av A. LeRoy Andrews og deretter gjenfunnet av E. Jørgensen i 1921 og 1931. Siden har området rundt det antatte funnstedet blitt dramatisk endret som følge av omfattende kalksteinsbrudd, men arten er nå gjenfunnet også i dette området.

Biologi

Arten vokser i første rekke i fuktig heivegetasjon rett over skoggrensa. En nærstående og karakteristisk følgeart på lokalitetene er prakttvebladmose *S. ornithopodioides*.

Bestandsstatus

Arten er kjent fra 26 lokaliteter innenfor et område på omkring 12 x 20 km. På de fleste lokalitetene er det registrert en til tre forekomster av arten, men noen er større. Totalt kjenner vi nå 144 forekomster (minimum 10 m avstand for at de regnes som to adskilte forekomster) innen de 26 lokalitetene (minimum 300 m avstand). På grunn av at arten mangler seksuell reproduksjon, og dermed har begrenset

Torntvebladmose har lange tenner i bladkanten og ofte en rødlig farge i skuddspissene.

spredningsevne, vil den være utsatt for raske endringer i habitatet. Det er særlig en heving av tregrensa som anses som en trussel, dette kan skje på grunn av endringer i klimaet, ved opphør av beite, eller ved en kombinasjon av disse faktorene. Arten er forsvunnet fra en gammel lokalitet på grunn av gruvedrift og dette kan også påvirke andre lokaliteter i fremtiden. Utbygging i form av veier, småkraftverk og kraftlinjer er andre tiltak som kan være en trussel mot enkelte forekomster.

Det er fremkommet mye ny kunnskap om arten siden siste rødlistevurdering og arten har vært aktivt ettersøkt på omkring 70 lokaliteter i det som har vært ansett som det potensielle utbredelsesområdet.

Referanser

Damsholt, K. 2002. Illustrated Flora of the Nordic Liverworts and Hornworts. Nord. Bryol. Soc., Lund.

Gaarder, G. og Hassel, K. 2005. Torntvebladmose *Scapania nimbosa* gjenfunnet i Norge. Blyttia. 63: 195-200.

Hassel, K., Gaarder, G. og Holten, J. I. 2000. Torntvebladmose *Scapania nimbosa* utdødd i Norge? Blyttia 58: 22-24.

Jordal, J. B. og Hassel, K. 2010. The rare liverwort *Scapania nimbosa* - new knowledge about distribution and ecology in Norway. Lindbergia 33: 81-91.

Jørgensen, E. 1934. Norges levermoser. Bergens Mus. Skr. 16: 1-343.

Paton, J. A. 1999. The liverwort flora of the British Isles. Harley Books, Colchester.